

ואתחנן - "תלמיד שגלה, מגלין רבו עמו"

השיחה: לקוטי שיחות חלק כ"ט, שיחה ב' לפרשת ואתחנן • siha.beiyoune@loubavitch.fr

מקור 2 - אין התלמיד הגולה מוגדר כ"בעלי חכמה ומבקשיה"

אלא שנשאלת השאלה: באיזה סוג תלמיד גולה מדובר כאן? מדברי הרמב"ם משמע שמדובר בתלמיד הגון ביותר, עד כדי כך שאי-לימוד נחשב עבורו כמות, אבל מדברי הגמרא עולה לכאורה תמונה והגדרה שונה לגמרי! וזהו לשון הגמרא:

גמרא מכות י, ב: "מְרַשְׁעִים יֵצֵא רָשָׁע": ⁴ בְּמָה הִכְתוּב מְדַבֵּר? בְּשֵׁנֵי בְנֵי אָדָם שֶׁהֲרֹגוּ אֶת הַנֶּפֶשׁ: אֶחָד הָרֹג בְּשׁוּגָג, וְאֶחָד הָרֹג בְּמִזִּיד; לָזֶה אֵין עֲדִים, וְלָזֶה אֵין עֲדִים.

הקב"ה מְזַמֵּן לְפִנְדֵּק אֶחָד; זֶה שֶׁהֲרֹג בְּמִזִּיד - יוֹשֵׁב תַּחַת הַסּוּלָם, וְזֶה שֶׁהֲרֹג בְּשׁוּגָג - יוֹרֵד בַּסּוּלָם, וְנֹפֵל עָלָיו וְהֲרֹגוֹ.⁵ זֶה שֶׁהֲרֹג בְּמִזִּיד - נִהָרֵג, וְזֶה שֶׁהֲרֹג בְּשׁוּגָג - גּוֹלָה.

הרי לנו ברור שמדובר כאן בתלמיד שמעיקרא אינו הגון, ואשר לכן קרה לו מעשה זה⁶, ואשר לכן, הגמרא שם הגיעה מזה למסקנה ש"לא יִשְׁנָה אדם לתלמיד שאינו הגון".

ואם כן, איך יכול הרמב"ם להגדיר תלמיד בלתי-הגון זה כמי שכל חייו הם רק תלמוד תורה, ומכלילו בסוג של "בעלי חכמה ומבקשיה" - שלא רק שיש בו חכמה, אלא גם שהוא הוא "מבקש" תמיד להתעלות יותר⁷, ועד שחייו "בלא תלמוד תורה כמיתה חסובין"?... האם מדברים כאן על אותו התלמיד?!⁸

מקור 3 - "בעלי חכמה (או) מבקשיה": שני סוגי תלמידים

והביאור בזה: בדברי הרמב"ם, אין להבין ה'זא' של "בעלי חכמה ומבקשיה" כמו "גם" (שהוא "בעל חכמה" וגם מבקש אותה), אלא כמו "או"⁹: כאילו נאמר "בעלי חכמה או מבקשיה".

⁴ שמואל א כד, יג: "כְּאִשֶּׁר יֹאמַר מֶשֶׁל הַקְּדָמָנִי (התורה שהיא משלו של הקב"ה): מְרַשְׁעִים יֵצֵא רָשָׁע". ומפרש רש"י: "הקב"ה מְזַמֵּן לְרָשָׁע, שֶׁנוֹפֵל בִּיד רָשָׁע כִּיּוֹצֵא בו. והיכן אמרה תורה? [בפסוק על הרוצח בשגגה (משפטים כא, יג): "וְאִשֶּׁר לֹא יִצְדָּק] וְהֶאֱלָקִים אֹנֶה לְיָדוֹ" (שהקב"ה 'זימן' מעשה זה), כדאיתא במסכת מכות".

⁵ רש"י: "נופל עליו והורגו - [ואז, במקרה זה] - יש עדים, ויגלה על כרחו".

⁶ לקהל מתקדם: באות א' בשיחה מבאר הרבי שהגם שהחטא נעשה בשגגה, ואם כן מה רוצים מאדם זה? על זה מבואר ששעצם המעשה מוכיח, שאדם זה אינו כהוגן, ככתוב בתנאי (אגה"ק כח), ששגגות האדם נובעות "מהתגברות הנפש בהבטת" שהתבטאה אצל האדם שלא במודע, ולכן דרושה כפרה על כך. גם בצרפתית, ישנו מושג מקובל הנקרא "actes manqués", מעשים שהאדם עושה לכאורה בשוגג, אבל מבטאים דברים עמוקים בתת-מודע אצל האדם.

⁷ כדי שהקהל יבין החידוש בשיחה, חשוב מאוד לציין נקודה זו: בתחילה מבינים בדברי הרמב"ם, שהוא מוצא באותו התלמיד - שני הגדרות: (א) "בעל חכמה" - שהוא לומד התורה כל כך, עד שנקראת על שמו; (ב) "ומבקשיה" - בנוסף לכן, תלמיד זה מחפש להתעלות, ולא להסתפק בידיעותיו ודרגתו הנוכחית. בהמשך השיחה נבאר, שהרמב"ם מדבר כאן על שני סוגי תלמידים, ובכל אחד מהם ישנה רק אחת ממעלות אלה. וזהו עיקר החידוש ההלכתי בשיחה זו.

⁸ לקהל מתקדם: באות ג' בשיחה, הרבי מביא מהגאון מרוג'צ'וב (בשורת צפנת פענח א, כא), "[טעם הרמב"ם] ד"ח"י בעלי חכמה ומבקשיה בלא תלמוד כמיתה חסובין" הוא טעם רוחני, אך בפשוט [הטעם] כך: דלא ילמד אדם לתלמיד שאינו הגון, והוא (הרב) פשע בזה, לכן הוא משועבד [לתלמידו, וגולה עמו]".

אמנם, באופן די נדיר, הרבי דוחה זאת: לכל לראש, קשה לומר שכל דין הגמרא הוא רק במקרה של רב שאינו הגון, בכך שלא בחר תלמידיו, ואשר לכן מענישים אותו... ובעיקר: מעצם זה שהרמב"ם הכליל זאת בספרו "משנה תורה", שהוא ספר "הלכות הלכות", מוכח שיש בזה גם טעם הלכתי, כדלקמן באופן נפלא.

⁹ לקהל מתחיל: בלשון הקודש, משמעות האות 'זא' היא בדרך כלל "גם" (et) - ("ו" המוסיף"), אבל לפעמים, משמעה הוא "או" (ou) - ("ו" המפריד"). משמעות זו מקובלת גם בספרי ההלכה (והרי "משנה תורה" הוא ספר הלכות), כמובא בכללי הפוסקים (הובא בהערה 31* בשיחה), ש"זא"ו במקום 'או' מצינו גם בדברי הפוסקים, ומביא שם כמה דוגמאות ברורות בטור, ב"י, שו"ע וכו'.

הערה למגיד השיעור: שיחה זו מיוסדת על התוועדות כ' טבת תשמ"ה (הילולת הרמב"ם). ההתוועדות והקלטתה (דקה 16:20 ואילך) נמצאות במדור 'הוספות' של האתר. ותן לחכם ויחכם עוד.

הקדמה:

בפרשתנו, משה רבינו ממשיך בחזרה על המאורעות שקרו לבני ישראל משך ה-40 שנה הקודמות, וכן בהכנתם של בני ישראל לכניסתם הצפויה בעוד כמה שבועות לארץ ישראל ת"ו.

ואז, משה רבינו מדבר איתם על הצורך בהקמת ערי מקלט, בהם יוכל רוצח בשגגה לנוס מפני 'גואל הדם' (מקרובי משפחת הנרצח). ומשה מתחיל בהגדרת שלשה ערי מקלט ראשונות בעבר הירדן המזרחי.¹

על הרוצח היה להישאר בעיר המקלט עד מות הכהן הגדול הנוכחי, והיה חיוב לתת לו שם את כל צרכיו, כדי שיוכל לחיות כמו שצריך.

לא ניכנס היום לביאור מושגם הרוחני של ערי המקלט, אלא נתמקד בעיקר על פרטים שונים: זהות האנשים שהיו נמצאים שמה (רוצחים או אנשים רגילים), ומה קורה אם זהו תלמיד חכם שהרג בשגגה?

נתחיל בצד ההלכתי של הנושא, ובהמשך השיעור נתמקד יותר על הצד הרוחני של הדברים, וההוראה שבזה, וכפי שנבאר בעז"ה.

מקור 1 - "תלמיד שגלה - מגלין רבו עמו": הגדרת הרמב"ם

בפרשתנו, משה רבינו מתחיל בהגדרת שלשה ערי מקלט:

ואתחנן ד, מא: אָז יִבְדִּיל מֹשֶׁה שְׁלֹשׁ עָרִים בְּעֶבֶר הַיַּרְדֵּן מִזְרְחָה שְׁמֹשׁ. לְגַם שְׁמָה רֹצֵחַ, אֲשֶׁר יִרְצֵחַ אֶת רֵעֵהוּ בְּכָלִי דַעַת - וְהוּא לֹא שָׂנָא לוֹ מִתְמַל שְׁלֹשָׁם, וְנָס אֶל אַחַת מִן הָעָרִים הָאֵל - וְחָיָ.

פירוש המילה "וְחָיָ" - אינו רק שהרוצח יישאר בחיים ולא יומת בידי גואל הדם... אלא גם שישנו חיוב לתת לו שם חיים ראויים לשמם... והדברים הולכים רחוק, כדברי הגמרא:

גמרא מכות י, א: תלמיד שגלה, מגלין רבו עמו. שנאמר: "וְחָיָ", עֵבֶד לֵיה מִיָּד דְּתַהֵי לֵיה חַיּוּתָא (=עֲשֶׂה מָה שְׁצָרִיךְ כְּדִי שְׂחִיָּה). אָמַר רַבִּי זְעִירָא: מִכָּאן, שְׁלָא יִשְׁנָה (לְלַמֵּד) אָדָם לְתַלְמִיד שְׁאִינוּ הֲגוּן.²

והנה, הרמב"ם חוזר על דברים אלה של הגמרא, אלא שמוסיף עליהם פרשנות חדשנית, שלא נכתבה כלל בגמרא:

רמב"ם הל' רוצח ז, א: תלמיד שגלה לערי מקלט - מגלין רבו עמו. שנאמר "וְחָיָ" - עֲשֶׂה לוֹ כְּדִי שְׂחִיָּה, וְחָיָ בְּעַלִּי חֲכָמָה וּמִבְקָשִׁיָּה בְּלֹא תִלְמוּד - כְּמִיתָה חֲשׁוּבִין.

מהו מקורו של הרמב"ם³? אמנם הוא לא מבאר זאת, אבל משמע שזה מיוסד על פסוק בקהלת, בדברי שלמה המלך:

קהלת ז, יב: הִחְכָּמָה תַּחֲיָה בְּעָלֶיהָ.

ויש לומר, שבכך עונה גם הרמב"ם על שאלה כללית: לכאורה, למה מענישים כאן את הרב ומגלין אותו בגלל מעשי תלמידו?

אבל ע"פ הנ"ל מובן: אם הרב לא יגיע לעיר המקלט, חיי תלמיד זה לא יהיו חיים כלל, וזה יהיה בניגוד לציווי הברור - "וְחָיָ!"

¹ פירוט מקומות ערי המקלט: <https://goo.gl/jRpjiif> (ויקיפדיה).

² כפי שנפרש לקמן, ש"רצח בשגגה" אמור לקרות רק לאנשים שאינם הגונים... ולכן לא כדאי שיהיה לרב תלמיד בעייתי - אחרת, גם הוא יהיה בעיר מקלט...

³ בהתוועדות, הרבי הביע פליאה על כך שמקור זה לא הוזכר בספר "מראי מקומות על הרמב"ם" שיצא לאור לאחרונה על ידי חברי הכולל...

מקור 6 - גם 'תלמיד שאינו הגון' אינו נפרד לעולם מהקב"ה!

ועל זה קובעת ההלכה: "תלמיד שגלה - מגלין רבו עמו":
הגם שיהודי זה אכן אינו "בעל חכמה" לעת עתה - ח"ו לומר
שבגלל זה הקשר שלו עם הקב"ה התבטל! מכיון שכל יהודי,
יהיה מי שיהיה, הוא לפחות "מבקשיה", ואינו רוצה ואינו יכול
להינתק מאלקות, כפי שזה מובא ב"היום יום":

היום יום כ"ה תמוז: קָיָמִים בְּחִסְדֵּי שְׁנֵי בְּטוּיִים מְאֹד
אֲפִינִיִּים: (א) יְהוּדֵי מְכִיר בְּאֲלָלוֹת וְחָשׂ אֶת הָעַל-טִבְעִי וְאִינוֹ
זָקֵק לְהוֹכַחַת עַל כֵּךְ. (ב) יְהוּדֵי אִינוֹ רוֹצֶה וְאִינוֹ יָכוֹל לְהִיטֵל
מִנְתֵּק מֵאֲלָלוֹת¹⁴.

אלא שקשר זה עם הקב"ה הינו לעת עתה נסתר אצל אדם
זה¹⁵, אך גם אז - קשר זה ממשיך להגן עליו מה"גואל הדם",
מן האפשרות לניתוק מהקב"ה, שהוא מוות רוחני ח"ו!¹⁶
וכאשר יהודי מביע **תשוקתו** להיות 'תלמיד הגון' - עצם ביטוי
תשוקה זו ישפיע שיהיה אכן 'תלמיד הגון', והדבר יחדיר חיות
של קדושה בכל כוחות נפשו, המבטלת השפעת היצר הרע.

מקור 7 - צרת ישראל היא צרת הקב"ה, וממנה נגאל עכשיו!

כשם שהדברים אמורים לגבי כל **יחיד ויחיד** שבישראל -
שהקב"ה לא עוזב אותו לעולם ח"ו, כך הוא לגבי **כלל** ישראל -
השכינה נמצאת תמיד איתם, וכדברים הברורים של הגמרא:

גמרא מגילה כט, א: רבי שמעון בן יוחאי אומר: בוא וראה כמה
חביבין ישראל לפני הקב"ה: שְׂבָכָל מְקוֹם שֶׁגָּלוּ - שְׂכִינָה עִמָּהּ.
גָּלוּ לַמִּצְרַיִם - שְׂכִינָה עִמָּהּ... גָּלוּ לְבָבֶל - שְׂכִינָה עִמָּהּ... וְאֵף
כִּשְׁהָן עֲתִידִין לִגְאֹל - שְׂכִינָה עִמָּהּ.

ויתירה מזו, לא רק שהקב"ה 'נמצא' עם ישראל בגלות (בעוד
הוא יתברך 'בסדר'...) - אלא שגם עבדו מצב זה הוא מצב
גלות¹⁷, והוא יתברך נמצא באותו מצב של **גלות** כמו בניו!¹⁸

ומכאן יוצא הרבי בעידוד נפלא, הקשור במיוחד לתקופתנו:

לקוטי שיחות: כְּאִשְׁרֵי יִשְׂרָאֵל נִמְצָאִים בְּגָלוֹת, וּבְמִיחָד בְּגָלוֹת
זו הַאֲחֻרָּוֶה, וּבְמִיחָד בְּחֻשָּׁן כְּפֹל וּמְכַפֵּל זֶה שֶׁל עֲקֻבְיָה
דְּמִשְׁיָחָא, הֵם עֲלוּלִים לִפְנֵי ח"ו לְאִישׁ - "מֵאֵין יְבוֹא עֲזָרִי":

קובעת התורה שהקב"ה נמצא, כְּכִיכּוֹל, בְּגָלוֹת בְּיָחַד עִם
יִשְׂרָאֵל - "תְּלַמִּידוֹ" - וּבְמִצָּב דּוֹמָה שֶׁל גָּלוֹת, וְזוֹהִי כְּכִיכּוֹל
"צָרְתּוֹ". וְלִכְּן אֵין מְקוֹם לְאִישׁ ח"ו, וְלִהְיוֹת: הַקֵּב"ה שׁוֹמְרִים.

ואף אלו הִיְתָה סִבָּרָה לִפִּי מִצָּבָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל שֶׁהִגְלוֹת צָרִיכָה
לְהַמְשִׁךְ עוֹד מֵעַט ח"ו, הַקֵּב"ה לִבִּיא אֶת הַגָּאֹלָה לְמַעַן עֲצֻמוֹ¹⁹,
כְּכִיכּוֹל - וּבְכַאֲפֵן שֶׁל "אַחִישֵׁנָה" - יוֹצֵא הַקֵּב"ה מִהִגְלוֹת אֶת
עֲצָמוֹ וְאֶת בְּנָיו, מִיַּד מְמֵשׁ.

¹⁴ וממשיך שם: "האמת היא ששני הביטויים אחד הם: יהודי מכיר באלוקות וחש
את הלמעלה מן הטבע, ולכן אינו רוצה ואינו יכול להיות מנותק מאלוקות".

¹⁵ כמובא בתניא פי"ט, שאהבה מסותרת זו היא "בבחינת שינה ברשעים".

¹⁶ במילים אחרות: היצר הרע יכול להשפיע עליו שיפסיק לקיים מצוות ל"ע,
אבל אי אפשר לו 'להמית האדם', להסיר ממנו קשרו הפנימי והעמוק להקב"ה.

¹⁷ ככתוב בישע"ל סג, ט: "בְּכָל צָרָתָם - לֹא צָר", וזוהי צרתו האישית של הקב"ה.

¹⁸ **לקהל מתקדם:** אפשר להבין זאת מדיוק לשון חז"ל: לא נאמר "מביאין רבו
עמו", אלא "מגלין רבו עמו" - גם הרב נמצא במצב גלותי, עם תלמידו. שאם
לא כן, הרב לא יכול להשפיע: אם הוא במצב של חרות ורק תלמידו הוא במצב
של גלות, הוא לא יבין בשלמות את מצב תלמידו, ולא יכול לעזור לו... דווקא
כאשר הוא באותו גלות, אז הוא יכול לעזור לו באמת, להופכו ל"בעל חכמה".

¹⁹ כלשון הכתוב (ישע"ל מח, יא): "לְמַעַנִי - לְמַעַנִי אֶעֱשֶׂה, כִּי אִידִי יִחַל (איך יתחלל
שמי בהכריתו אתכם), וּבְכֹדִי לְאַחֵר לֹא אֶתֵּן (שאוֹיְבֵי יִאֲמְרוּ שֶׁהִצְלִיחוּ ח"ו).
הגמרא (סנהדרין צח, א) מקשרת פסוק זה למצב של "כולו חייב", שגם אז הקב"ה
מוכרח לגאלנו. ק"ו אחרי שקבע רבינו שאנו ב"דור שכולו זכאי", שניגאל עכשיו!

ועל פי זה, מדובר כאן אודות **שני** סוגים תלמידים: (א) אלו
שאוחזים כבר בדרגת "בעלי חכמה". (ב) "מבקשיה": אלו שעדיין
אינם "בעלי חכמה", אך לפחות הם **מבקשים** ומחפשים את
החכמה, הם רוצים ומתגעגעים באמת להיות "בעלי חכמה".

ומכיון שהתורה מבטיחה "יגעת ומצאת תאמין"¹⁰, ברור,
שבסופו של דבר, "מבקשים" אלה יהיו אכן "בעלי חכמה". ועד
כדי כך שכבר עתה, ניתן לומר על תלמיד "מבקש" זה,
ש"בכוח", חיינו "בלא תלמוד תורה כמיתה חשובין"!

וזהו הטעם לכך, שמכריחים רבו של תלמיד זה להיות גולה
איתו: דהנה עצם הדבר שהרב לקחו לתלמיד, מהווה הוכחה
לכך שהוא ראה וחש שתלמיד זה הוא בסוג של "**מבקשיה**";

ולכן קובעת ההלכה ש"מגלין רבו עמו", שזהו מאחוריותו של
רב זה, [להמשיך את העבודה ו]לבטא אכן אצל תלמידו זה
את עניין החכמה מן ה**כוח** אל ה**פועל** - כדי שיהפך מתלמיד
שאינו-הגון לתלמיד הגון, ועד שיהיה בפועל "בעל חכמה"!

מקור 4 - ההוראה בחשיבות "עשה לך רב"

ומזה יוצא הרבי בהוראה נפלאה בעבודת ה', וזהו לשונו הק':

לקוטי שיחות: כְּאִשְׁרֵי יְהוּדֵי עוֹשֶׂה חֶשְׁבוֹן צֶדֶק בְּנַפְשׁוֹ וּמִרְגִּישׁ
שֶׁהוּא בְּמִצָּב שֶׁל "תְּלַמִּיד שֶׁאִינוֹ הַגּוֹן", הוּא עֲלוּל לְהִתְיָאֵשׁ
ח"ו... הַעֲצָה לָכֵךְ הִיא "עֲשֵׂה לָךְ רַב"¹¹: כְּאִשְׁרֵי מִצָּא רַב אֲמַתִּי,
הָרִי בְּרוּר שָׂרֵב זֶה יַעֲשֶׂה כָּל מַאֲמָץ לְהַפְכוֹ לְ"תְלַמִּיד הַגּוֹן".

ובְּכָל מִצָּב שֶׁהוּא שְׂרוֹי בּוֹ בְּהוּוֹה - כָּל עוֹד הוּא נִמְנָה עִם
"מְבַקְשִׁיהָ" וְרוֹצֶה לְהִיטֵל תְּלַמִּיד הַגּוֹן, הָרִי אֵף אִם בִּינְתִים הוּא
שְׂרוֹי עֲדִין בְּמִצָּב יְרוּד כָּל כֵּךְ הַדּוֹרֵשׁ מִן הָרַב יְרִידָה וְהַשְׁפָּלָה
בְּדוֹמָה לְגָלוֹת - פּוֹסְקֵת הַתּוֹרָה, שֶׁ"תְּלַמִּיד שֶׁגָּלָה מִגְּלִין רַבּוֹ עִמּוֹ",
שִׁיתְּמַסֵּר אֵלָיו עַד שִׁיהְפֹּךְ הַתְּלַמִּיד לְהִיטֵל כְּמוֹ הָרַב מְמֵשׁ.

מקור 5 - 'תלמיד הגון' ו'תלמיד שאינו הגון' בעבודת ה'

בנוסף לכך, ניתן להסביר המושג של "תלמיד שגלה - מגלין
רבו עמו" ברוחניות - בעבודת ה' של כל אחד ואחד.

דהנה, **כל** בני ישראל נקראו גם **תלמידי הקב"ה**, כלשון הכתוב:

ישעיהו נד, יג: וְכָל בְּנֵיךְ לְמִידָה¹² ה'.

וגם להקב"ה, ישנם שני סוגי תלמידים: 'תלמידים הגונים' -
אלה שמקיימים רצון הקב"ה (רבים), ו'תלמידים שאינם
הגונים' - אלה שלעת-עתה אינם מקיימים רצונו יתברך.

מה מביא האדם לכך? זהו מכיון שאינו "בעל חכמה" - שאינו
חש בקשר שלו עם הקב"ה - קשר המלוּבש בבחינת **החכמה**
שבנפשו¹³. ובכך, אדם זה נמצא בסיכון עם "גואל הדם" - היצר
הרע הרוצה להביאו למוות רוחני, [ויש להגן האדם ממנו!]

¹⁰ גמרא מגילה ו, ב: "אם יאמר לך אדם: יגעתי ולא מצאתי - אל תאמן, לא יגעת
ומצאתי - אל תאמן, יגעתי ומצאתי - תאמן. הני מילי - בדברי תורה. אבל במשא
ומתן - סייעתא הוא מן שמיא". (להדגיש גם שזהו אחד מה"ב פסוקים ומאמרי
חז"ל שהרבי בחר לילדי ישראל, שהילד ידע ברור שאם מתייגעים - מוצאים!).

¹¹ **העשרה:** זהו לשון המשנה בפרקי אבות א, ו. הרבי דיבר רבות על זה בשנים
האחרונות (החל משי"פ דברים תשמ"ו), על זה שמכיון ש"אדם קרוב אצל עצמו",
הוא אינו יכול לסמוך על עצמו ושיקולו האיש. ומוכרח הוא למנות לעצמו רב
ומשפיע, שידריך אותו בכלל, ואיתו יוכל לדבר מזמן לזמן, ולעמוד למבחן על
הדרכים להתקדם בלימוד התורה, בבחינת צדקה ובעבודת ה' בפרט.

ליתר מידע על מבצע 'עשה לך רב': <https://goo.gl/QhLcVm> (חב"דפדיה).

¹² מצודת דוד: "רצונו לומר: ישיכילו בחכמה כאלו יהיו **תלמידי המקום** ב"ה".

¹³ **לקהל מתקדם:** הדבר מבואר בארוכה בתניא פי"ח ואילך, שהקב"ה מתקשר
לאדם דרך בחינת החכמה שבנפשו (שם ישנה האהבה המסותרת וכו'), ומכך
מתפשטת לכל הגוף. אמנם, קורה שיש באדם "רוח שטות", המכסה זאת כו'.